

JAN KŘIPAČ / 23. 1. 2017

Muž na útěku

Koncem šedesátých let natočil Václav Sklenář svůj třetí a poslední hraný film. Málo známé kriminální drama *Muž na útěku* je příkladem užití stylových postupů nové vlny v tehdejší žánrové kinematografii.

Václav Sklenář patřil k prvním absolventům FAMU. Po vystudování scenáristiky v roce 1953 byl se školou spojen profesně i nadále. Stal se odborným asistentem a ve druhé polovině šedesátých let působil jako ředitel Studia FAMU. Po habilitaci v roce 1974 vedl Katedru dokumentární tvorby a po jmenování profesorem byl v letech 1981–1991 děkanem FAMU.

Sklenářova filmová dráha byla spjata s proslulou barrandovskou tvůrčí skupinou Šebor – Bor. S Jiřím Hanibalem, s nímž na FAMU točil krátké studentské dokumenty, pro ni napsal scénář špionážního filmu *Páté oddělení* (1960), který režíroval Jindřich Polák. Ve stejné době zde asistoval Otakaru Vávrovi na filmech *Policejní hodina* (1960) a *Srpnová neděle* (1960). Po té dostal příležitost natočit vlastní celovečerní debut – komedii z hornického prostředí *Kotrmelec* (1961).

Od roku 1963 začal Sklenář pracovat externě pro Československou televizi, pro niž vytvořil řadu dokumentů. Zvláště ceněným je jeho cyklus *Civilní pře* (1965–1969), který kombinoval hodinový dokument s následnou diskuzí v přímém přenosu. Některé díly, zaměřené na prostituci, striptýzové kluby či trest smrti, byly zakázány nebo zastaveny v průběhu realizace. K hrané filmové režii se Sklenář vrátil v roce 1964 civilně laděným snímkem *Zpívali jsme Arizonu* o skupině totálně nasazených pražských gymnazistů. Hlavní role obsadil vesměs neznámými neherci – výjimkou jsou pouze „formanovský“ Ladislav Jakim a mladý Jiří Stivín, který měl v té době za sebou řadu menších filmových rolí.

Třetí Sklenářův hraný film *Muž na útěku* byl původně zamýšlen jako jednoduchá kriminálka vystavěná na podobné zápletky, kterou pro svůj film *Já, spravedlnost*

(realizovaný rovněž ve skupině Šebor – Bor) použil Zbyněk Brynych. Bývalý příslušník gestapa je unesen skupinou samozvaných soudců ze zahraničí, kteří nad ním chtějí vynést spravedlivější rozsudek, než jakého se mu dostalo od oficiálních soudů.

Přímočaré vyprávění bylo v pozdějších verzích scénáře doplněno o další roviny: flashbaky z druhé světové války ve formě dobových týdeníků a dokumentaristicky stylizované výpovědi na kameru, v nichž jednotliví protagonisté příběhu sdělují své názory na spravedlnost.

Konečná podoba scénáře, na němž se kromě Sklenáře podíleli tvůrci vydařené detektivky *Hra bez pravidel* – scenárista Luděk Staněk a dramaturg Václav Šašek, byla dokončena v únoru 1968. Natáčení probíhalo od konce dubna do poloviny srpna na Barrandově a v exteriérech Prahy a Mariánských Lázní. Sklenář angažoval do filmu debutujícího kameramana Sašu Rašilova mladšího (syna herce Rašilova), nad nímž měl pouze formální supervizi zkušený Julius Vegricht (*Řeka čaruje, Ves v pohraničí*). Rašilov usiloval o záměrně nedokonalý obraz v intencích francouzského cínéma vérité či tvorby nedávno zesnulého Raoula Coutarda, rušícího hranice mezi dokumentarismem, experimentem, žánrovým kinem a autorským filmem. Rašilovovy rozostřené, nevyrovnané, prudké záběry, natočené povětšinou z ruky, dodávají filmu na dynamice (kterou naopak brzdí poněkud těžkopádné vyprávění), vizuálně dotvářejí motiv reportážního pátrání a vystihují téma relativizace historické skutečnosti a pravdy. Jejich syrová estetika zároveň věrně zachycuje prostředí příběhu – rozpadající se budovy Anežského kláštera, zašlé ulice Starého města, omšelý mariánskolázeňský hotel –, které nepřímo svědčí o celkové kulturní devastaci socialismu.

Civilní ráz filmu podpořil Sklenář – podobně jako v předchozím případě – castingem, v němž málo známé představitele doplnili neherci. Hlavní úlohu bývalého příslušníka gestapa Krause vytvořil člen Východočeského divadla v Pardubicích Karel Dellapina, jeho vězeňského parťáka zosobnil neherec Otakar Váňa, role samozvaných soudců se zhostili dramaturg Leoš Suchařípa a novinář Karel Kyncl, do hlavní ženské postavy byla obsazena studentka DAMU Monika Švábová.

Muž na útěku měl v době uvedení minimální publicitu a rychle zapadl. Skloubení novovlnných postupů s žánrovou kinematografií nedokázalo přilákat do kin více než dvě stě tisíc diváků, což byl dobový podprůměr. Václav Sklenář už se k práci na Barrandově nevrátil. Kromě své pedagogické činnosti na FAMU se věnoval – stejně

jako kameraman Rašilov – televizní tvorbě.

Snímek uvede televizní kanál CS Film v sobotu 28. ledna v 18:00.

Muž na útěku (ČSSR 1968), režie: Václav Sklenář, scénář: Václav Sklenář, Luděk Staněk, kamera: Saša Rašilov ml., Julius Vegracht, hudba: Josef Ceremuga, střih: Antonín Zelenka, hrají: Karel Dellapina, Otakar Váňa, Karel Kyncl, Monika Švábová, Paul Leclér, Leoš Suchařípa a další. FS Barrandov, 88 min.